

X kadencja

KANCELARIA SEJMU

Biuro Komisji Sejmowych

PEŁNY ZAPIS PRZEBIEGU POSIEDZENIA

■ KOMISJI EDUKACJI I NAUKI

(NR 61)

z dnia 25 czerwca 2025 r.

Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Edukacji i Nauki (nr 61)

25 czerwca 2025 r.

Komisja Edukacji i Nauki, obradująca pod przewodnictwem poseł **Krystyny Szumilas (KO)**, przewodniczącej Komisji, zrealizowała następujący porządek dzienny:

- **zmiana w składzie prezydium Komisji;**
- **rozpatrzenie i zaopiniowanie dla Komisji Finansów Publicznych sprawozdania z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2024 r. (druk nr 1295) wraz z analizą Najwyższej Izby Kontroli (druk nr 1364) w zakresie:**
 - 1) części budżetowej 28 – Szkolnictwo wyższe i nauka:**
 - a) dochody i wydatki,**
 - b) wynagrodzenia w państwowych jednostkach budżetowych,**
 - c) dotacje podmiotowe i celowe,**
 - d) programy wieloletnie w układzie zadaniowym,**
 - e) środki europejskie na finansowanie projektów;**
 - 2) agencji wykonawczych:**
 - a) Narodowego Centrum Badań i Rozwoju,**
 - b) Narodowego Centrum Nauki;**
 - 3) państwowych osób prawnych:**
 - a) Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej,**
 - b) Centrum Łukasiewicz,**
 - c) Akademii Kopernikańskiej,**
 - 4) części budżetowej 67 – Polska Akademia Nauk:**
 - a) dochody i wydatki,**
 - b) dotacje podmiotowe i celowe;**
 - 5) części budżetowej 90 – Akademia Kopernikańska:**
 - a) dochody i wydatki,**
 - b) dotacje podmiotowe i celowe;**
 - 6) części budżetowej 30 – Oświata i wychowanie:**
 - a) dochody i wydatki,**
 - b) wynagrodzenia w państwowych jednostkach budżetowych,**
 - c) dotacje podmiotowe i celowe,**
 - d) środki europejskie na finansowanie projektów;**
 - 7) państwowej osoby prawnej – Instytutu Rozwoju Języka Polskiego im. Świętego Maksymiliana Marii Kolbego;**
 - 8) części budżetowej 83 – Rezerwy celowe poz. 29.**

W posiedzeniu udział wzięli: **Marek Gzik** sekretarz stanu w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego wraz ze współpracownikami, **Izabela Ziętka** podsekretarz stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej wraz ze współpracownikami, **Renata Siedlec** naczelnik wydziału w Departamencie Instytucji Płatniczej i **Edyta Prawica** naczelnik wydziału Finansowania Sfery Gospodarczej Ministerstwa Finansów wraz ze współpracownikami, **Sławomir Żyła** p.o. dyrektor Departamentu Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego Najwyższej Izby Kontroli wraz ze współpracownikami, **prof. płk dr hab. Witold Mazurek** dyrektor Biura Akademii Kopernikańskiej wraz ze współpracownikami, **prof. dr hab. n. farm Krzysztof Józwiak** dyrektor Narodowego Centrum Nauki, **dr Urszula Starakiewicz-Krawczyk** dyrektor Instytutu Rozwoju Języka Polskiego im. św. Maksymiliana Marii Kolbego wraz ze współpracownikami, **Małgorzata Milian-Pogonowska** dyrektor działu finansów i administracji Narodowego Centrum Badań i Rozwoju, **Grzegorz Chrobak** dyrektor Biura Kontroli i Sprawozdawczości Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej wraz ze współpracownikami oraz **Jakub Traczyk** asystent przewodniczącej Komisji.

W posiedzeniu udział wzięli pracownicy Kancelarii Sejmu: **Agnieszka Jasińska**, **Agnieszka Kalinowska-Wójcik** i **Michał Kościński** – z sekretariatu Komisji w Biurze Komisji Sejmowych.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Dzień dobry państwu. Otwieram posiedzenie Komisji Edukacji i Nauki.

Witam członków Komisji – panie i panów posłów. Witam zaproszonych gości. Witam panią minister Izabelę Ziętkę, podsekretarza stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej, wraz z pracownikami z ministerstwa. Witam pana ministra Marka Gzika, sekretarza stanu w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego, wraz z pracownikami. Witam przedstawicieli Ministerstwa Finansów. Witam przedstawicieli Najwyższej Izby Kontroli. Witam przedstawicieli instytucji, czyli pana dyrektora Witolda Mazurka, Akademia Kopernikańska, pana Grzegorza Chrobaka, dyrektora Biura Kontroli i Sprawozdawczości Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej. Witam dyrektora Krzysztofa Józwiaka, Narodowe Centrum Nauki, i panią Urszulę Starakiewicz-Krawczyk, Instytut Rozwoju Języka Polskiego.

Serdecznie państwa witam. Wiemy, że dzisiaj ważny dzień rakieta wystartowała, mamy Polaka w kosmosie. Ale musimy też realizować swój plan pracy, więc stwierdzam kworum.

Porządek dzienny posiedzenia obejmuje zmiany w składzie prezydium komisji i rozpatrzenie i zaopiniowanie dla Komisji Finansów Publicznych sprawozdania z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2024 r. (druk nr 1295) wraz z analizą NIK (druk nr 1364) w zakresie działania Komisji.

Porządek dzienny posiedzenia został przyjęty przez prezydium Komisji, a więc przystępujemy do realizacji porządku.

Szanowni państwo, pierwszy punkt to uzupełnienie składu prezydium Komisji. Ponieważ w naszym prezydium nie ma przedstawiciela, który zajmowałby się tak bardzo mocno szkolnictwem wyższym, więc proponuje pana posła Dariusza Wieczorka, byłego ministra edukacji.

Poseł Dariusz Wieczorek (Lewica):

Nauki.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

O, widzi pan, panie pośle, tak jestem przywiązana do edukacji, że wszystko mi się kojarzy z edukacją.

Ale byłego ministra nauki i szkolnictwa wyższego jako kandydata do prezydium Komisji. Myślę, że to znacznie wzmocni też naszą działalność.

W takim razie proponuję przystąpić do głosowania. Proszę przygotować...

Poseł Joanna Borowiak (PiS):

Proszę chwileczkę zaczekać, pani przewodnicząca.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Dobrze.

Kto z państwa jest za? Kto jest przeciw? Kto się wstrzymał?

Poseł Zbigniew Dolata (PiS):

Ale za czym, jeszcze raz.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Za uzupełnieniem składu prezydium Komisji o pana posła Dariusza Wieczorka.

Kto jest za? Kto jest przeciw? Kto się wstrzymał? Dziękuję państwu.

Proszę o wyniki głosowania.

Głosowało 22 posłów. Za głosowało 18 posłów, przeciw – 4, nikt się nie wstrzymał.

stwierdzam, że nowym zastępcą przewodniczącej Komisji został pan poseł Dariusz Wieczorek.

Gratuluje, panie pośle. Zapraszam tutaj do stołu prezydyjnego.

Obsługę proszę o to, żeby spróbować naprawić mikrofon, bo muszę trzymać guzik, bo inaczej się wyłączy.

O, może skorzystam z drugiego mikrofonu. Dzisiaj od rana mamy kłopot z mikrofonami, z systemem, więc może się zdarzyć, że w czasie posiedzenia Komisji będziemy musieli zrobić krótką przerwę.

Przechodzimy do punktu drugiego. Przypominam, że zgodnie z art. 106 ust. 2 regulaminu Sejmu, Komisja przekazuje Komisji Finansów Publicznych stanowisko zawierające wnioski oraz opinie wraz z uzasadnieniem.

Przystępujemy do realizacji porządku dziennego – rozpatrzenie i zaopiniowanie sprawozdania z wykonania budżetu państwa w części budżetowej nr 28 – Szkolnictwo wyższe i nauka oraz agencji wykonawczych: Narodowego Centrum Badań i Rozwoju, Narodowego Centrum Nauki, państwowych osób prawnych: Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej, Centrum Łukasiewicz i Akademii Kopernikańskiej.

Proszę o zabranie głosu pana ministra Marka Gzika, sekretarza stanu w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Z jedną uwagą, panie ministrze – my mamy bardzo dokładne dane liczbowe w sprawozdaniu, które otrzymaliśmy z Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, i bardzo byśmy prosili o taką konkluzję i wnioski, jakie ministerstwo wyciąga z realizacji tego budżetu, bez nadmiernej powtórzenia tych danych liczbowych.

Sekretarz stanu w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego Marek Gzik:

Pani przewodnicząca, Wysoka Komisjo, szanowni państwo, myślę, że wielki dzień dzisiaj – pani przewodnicząca była uprzejma się do tego odnieść. Warto się tym również cieszyć, bo to olbrzymi sukces polskiej nauki, bo to właśnie po raz drugi w historii Polski nasz kosmonauta leci z misją poza Ziemię i w ramach tej misji będzie realizował szereg badań, które finansujemy z budżetu naszego państwa. Tak więc to wielki dzień i myślę, że radość w związku z tym. Trzymajmy kciuki, żeby do końca ta misja przebiegła szczęśliwie, by wszyscy kosmonauci, cała czwórka, a wśród nich nasz kosmonauta Sławosz... Zresztą sympatyzujemy się w sposób szczególny, ponieważ jest mężem naszej posłanki Wiśniewskiej, którą też pozdrawiamy. Myślę, że warto też podkreślenia jest to, że ok. 60 różnego rodzaju badań, które są przeprowadzone i będą przeprowadzone właśnie w kosmosie, to są badania, w których uczestniczą polskie instytucje nauki w naszym kraju.

Ale wracając do punktu dzisiejszego spotkania Komisji, proszę państwa, pozwólcie, że przedstawię zakres wykonania budżetu za rok ubiegły, 2024 właśnie w części 28 – Szkolnictwo wyższe i nauka.

Dochody, szanowni państwo, w ustawie budżetowej za rok 2024 w tej części planowane były na poziomie 200 000 tys. zł, zostały wykonane na poziomie 296 000 tys. zł. To było związane z niewykorzystaniem przekazanych środków.

Wydatki natomiast zaplanowane w ustawie na rok 2024 to kwota 31 390 200 tys. zł. W konsekwencji plan wydatków... One zostały zwiększone o pulę jeszcze 69 600 tys. zł z przeznaczeniem na Akademię Górniczo-Hutniczą, co związane było z kolei z budową w Polsce fabryki sztucznej inteligencji. W konsekwencji suma tych wydatków opiewała na łączną kwotę 31 460 800 tys. zł. Zostało to zrealizowane w kwocie... A, jeszcze w konsekwencji plan wydatków został zmieniony na ten rok i dodatkowo w trakcie budżetowego planu wydatków zwiększono o dodatkową kwotę 464 900 tys. zł i to dało łącznie 31 926 700 tys. zł. Do tego kwota 31 592 200 tys. zł w ramach środków budżetu państwa i 334 500 tys. zł w ramach budżetu środków europejskich.

W ramach specjalnej racjonalnej gospodarki finansowej finansami publicznymi ówczesny minister nauki stosownymi decyzjami dokonał w budżecie w części 28 blokady środków w kwocie 52 300 tys. zł i ostatecznie wykonanie wydatków w 2024 r. wyniosło 31 445 700 tys. zł, i to jest poziom wykorzystania 98,5% planu po tych wszystkich zmianach.

Proszę państwa, myślę, że to bardzo warte podkreślenia, bo rok do roku 2023 do 2024 wzrost nakładów w obszarze 28 pozwolił na wzrost wynagrodzeń – o 30% wynagrodzeń nauczycieli akademickich i 20% pozostałych pracowników w sferze nauki i szkolnictwa wyższego. To bez precedensu wzrost, który tak naprawdę zatrzymał trend odchodzenia szczególnie młodych ludzi ze środowiska nauki do przemysłu. My konkurujemy cały czas wynagrodzeniami z przemysłem, gdzie rośnie cały czas średnia wynagrodzenia, i szczególnie po dwóch latach wysokiej inflacji – lata 2022–2023 to inflacja ponad 25% – właśnie ten wzrost wynagrodzenia pozwolił jak gdyby zniwelować ten negatywny wpływ tak naprawdę na poziom tego wszystkiego, co zostaje w naszych portfelach. I to, co szczególnie cieszy, bo po tym roku mamy bardzo pozytywny odzew ze środowiska, że ten wzrost wynagrodzeń o 30% zatrzymał ten trend i odchodzenie przede wszystkim młodych ludzi, a wiadomo, że bez tych młodych, zdolnych trudno jest budować silną pozycję polskiej nauki.

Proszę państwa, tutaj może przejdę już później dalej do dotacji podmiotowej i celowej.

W części 28 – Szkolnictwo wyższe i nauka na dotacje podmiotowe według planu po zmianach na rok 2024 przeznaczono środki w wysokości 2 215 000 tys. zł, które zostały zrealizowane w wysokości 2 191 500 tys. zł, to jest 98,9%.

Tutaj mamy podział na instytucje.

Narodowe Centrum Badań i Rozwoju to jest 32 310 tys. zł, to jest w 100% wykorzystane. Narodowe Centrum Nauki – 43 300 tys. zł, to jest 82,1%. Narodowa Agencja Wymiany Akademickiej – 21 200 tys. zł, to jest 100% wykorzystana kwota.

Dalej, jednostki systemu szkolnictwa wyższego i nauki – 2 062 500 tys. zł, 99,9% wykorzystania. Krajowa Reprezentacja Doktorantów to jest 800 tys. zł, wykorzystana w 100%. Parlament Studentów Rzeczypospolitej Polskiej – 1200 tys. zł, znów 100% wykorzystania. Centrum Nauki Kopernik – dofinansowanie 13 700 tys. zł, wykorzystane w 100%. Centrum GovTech, które znajdowało się w ubiegłym roku, już jest w sferze likwidacji, to kwota 12 300 tys. zł, co dawało w sumie 49,1% procent wykorzystania. Instytut Badań nad Renesansem i Barokiem Jana i Piotra Kochanowskich, zlikwidowany, to było 127 tys. zł i to stanowiło 42,2%. Narodowe Muzeum Techniki – 4200 tys. zł, wykorzystane w 99,9%.

W części 28 – Szkolnictwo wyższe i nauka na dotacje celowe według planu po zmianach na rok 2024 została przeznaczona kwota 4 363 400 tys. zł, które zostały zrealizowane w wysokości 4 113 400 tys. zł, to jest 94,3%. Z tego Narodowe Centrum Badań i Rozwoju otrzymało 733 300 tys. zł, Narodowe Centrum Nauki – 1 589 400 tys. zł, Narodowa Agencja Wymiany Akademickiej – 170 300 tys. zł.

Jednostki systemu szkolnictwa wyższego to w sumie kwota 970 600 tys. zł. Fundusz Kredytów Studenckich – 27 100 tys. zł, Centrum Łukasiewicz – 1000 tys. zł, instytuty Sieci Badawczej Łukasiewicz – 19 500 tys. zł, jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych, fundacje, stowarzyszenia oraz pozostałe jednostki niezaliczane do sektora finansów publicznych to łączna kwota 214 900 tys. zł. Ośrodek Przetwarzania Informacji – Państwowy Instytut Badawczy – 93 300 tys. zł, Narodowe Centrum Badań i Rozwoju z przeznaczeniem na działania obronne – 250 000 tys. zł, Centrum Nauki Kopernik – 41 400 tys. zł, Narodowe Muzeum Techniki – 2 600 tys. zł.

Proszę państwa, program wieloletni, który jest realizowany i był realizowany w 2024 r. również w części 28, to program pod nazwą „Rządowy program poprawy bezpieczeństwa i warunków pracy”. Był to etap VI, na który zaplanowano i wydatkowano kwotę 13 000 tys. zł. Projekty w ramach tego programu realizowane były przez Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy oraz osiem instytutów badawczych współpracujących z CIOP. Może nie będę wymieniał tych instytucji, ale w roku 2024 w ramach tego programu zrealizowano 42 projekty.

Środki, proszę państwa, europejskie na finansowanie projektów. Na realizację wydatków finansowych i współfinansowanych z udziałem środków Unii Europejskiej w ustawie budżetowej na rok 2024 w części 28 zaplanowano kwotę w wysokości 116 600 tys. zł z budżetu krajowego i europejskiego. W toku realizacji budżetu plan ten został zwiększony o 396 200 tys. zł, co stanowiło łączną kwotę 512 800 tys. zł. Łącznie na finansowanie i współfinansowanie projektów z udziałem środków Unii Europejskiej wydatkowano 377 200 tys. zł, to dawało łącznie 73,6% zaplanowanej ogólnej kwoty.

W tej perspektywie wydatkowano te środki – perspektywa finansowa 2021–2027 – to było 316 000 tys. zł, z podziałem na Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki, Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego i Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich.

Projekty realizowane w ramach programów Unii Europejskiej, współfinansowane ze środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi to stanowiło kwotę 60 900 tys. zł.

Plany finansowe agencji wykonawczych. I tutaj tak.

Narodowe Centrum Badań i Rozwoju. NCBiR działa na podstawie planu, który zawiera nie tylko środki budżetowe ujęte w części 28, ale także w dziale 730 i rozdziale 73008 – Działalność Narodowego Centrum Badań i Rozwoju, ale także w części 28 – Szkolnictwo wyższe i nauka w dziale 752, to jest Obrona narodowa, i w części 34 – Rozwój regionalny.

W planie rozwoju również ujęto środki pozyskane przez NCBiR z innych źródeł, w tym bezpośrednio z Komisji Europejskiej, KPO, oraz środki planowane w rezerwie celowej w pozycji... Aha, to jest.

Wydatki, proszę państwa, ogółem Narodowego Centrum Badań i Rozwoju w roku 2024 wyniosły łącznie 2 484 000 tys. zł i to stanowiło 85,5% planowanych wydatków. W 2024 r, NCBiR finansował m.in. programy strategiczne, takie jak GOSPOSTRATEG, INFOSTRATEG, „Nowe technologie w zakresie energii”, dalej, programy dotyczące badań aplikacyjnych, w tym CyberSecident, NUTRITECH, Dostępność Plus – „Rzeczy są dla ludzi”, InfraStart, „Ścieżka dla Mazowsza”, Tango, BRIK. Również NCBiR realizował programy międzynarodowe, programy dotyczące wsparcia rozwoju kadry naukowej – i tu cieszący się dużą popularnością program LIDER.

Zadania NCBiR realizowane za pośrednictwem spółek, to też były wydatkowane kwoty do spółek podległych czy też nadzorowanych przez NCBiR projekty w ramach programu wieloletniego „Poprawa bezpieczeństwa warunków pracy”, to etap VI – już o tym programie wspominałem – oraz realizacja zadań na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa.

W perspektywie finansowej 2021–2027 NCBiR pełni funkcję instytucji pośredniczącej oraz zajmuje się wdrażaniem dwóch programów operacyjnych, to jest Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki oraz Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego. To, jeżeli chodzi o NCBiR.

Teraz Narodowe Centrum Nauki. Wydatki ogółem NCN w roku 2024 wyniosły łącznie 1 665 000 tys. zł, w tym na realizację zadań ustawowych przeznaczono środki 1 611 900 tys. zł, co stanowiło w sumie 96,8% wydatków. W ramach prowadzonej działalności Narodowego Centrum Nauki, NCN finansowało przede wszystkim realizację badań podstawowych w formie projektów badawczych, w tym programy takie jak: OPUS, SONATA BIS, ARTIQ; mających również na celu stworzenie unikatowego warsztatu naukowego – to z kolei programy: PRELUDIUM, PRELUDIUM BIS, SONATA oraz dla doświadczonych naukowców to program MAESTRO; inne badania naukowe to z kolei programy MINIATURA i „Polskie powroty”; współpraca również międzynarodowa; zadania także zlecone przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki i tu były program SONATINA oraz DIOSCURI.

Kolejna agencja podlegała Ministerstwu Nauki i Szkolnictwa Wyższego – Narodowa Agencja Wymiany Akademickiej. Wydatki ogółem NAWA wyniosły w 2024 r. 259 100 tys. zł – to było planowane w budżecie; wydatkowano 228 100 tys. zł, co stanowiło 88% wydatków ogółem. Programy, które były realizowane w ramach tych środków, to „Polskie Powroty – NAWA”, „Bekker NAWA”, „Welcome to Poland – NAWA”, „STER NAWA”, „Anders NAWA”, „Solidarni z Ukrainą – Uniwersytety Europejskie”.

Kolejna instytucja to Sieć Badawcza Łukasiewicz, którą tworzą Centrum Łukasiewicz oraz działające w ramach tej sieci instytuty. Przychody centrum to głównie dotacje i subwencje. Wydatki w budżecie planowane były na poziomie 53 600 tys. zł, w tym w roku 2024 w ramach subwencji przekazanej dla instytutów SB Łukasiewicz zrealizowano wydatki w łącznej kwocie 491 100 tys. zł. I tutaj ustawa – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, instytuty sieci przeznaczyły subwencję na działalność bieżącą, w tym na rozwój kompetencji badawczych, zatrudnienie kadry i rozwój zawodowy pracowników, utrzymanie infrastruktury i działania związane z komercjalizacją wyników badań.

Następnie, proszę państwa, Akademia Kopernikańska. Jest państwową osobą prawną powołaną do życia na mocy ustawy i w ramach ustawy. Informację o akademii omówię później w punkcie piątym porządku obrad w dalszej części, jeżeli państwo tak pozwoli.

To wszystko, co chciałbym w tym punkcie przekazać Wysokiej Komisji. Dziękuję bardzo.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Bardzo dziękuję, panie ministrze. Chyba cieszy najbardziej fakt, że ta 30-procentowa podwyżka płac w 2024 r. zatrzymała odpływ młodych naukowców i akademików, a myślę, że czekamy na więcej. Zobaczymy, jak będą się kształtowały następne budżety.

Sekretarz stanu w MNiSW Marek Gzik:

Jeżeli pani przewodnicząca pozwoli, to ja tylko jeszcze malutki komentarz do tego. Proszę państwa, w ciągu czterech-pięciu lat inflacja skumulowana wynosiła w sumie ponad 46%, natomiast ten 30-procentowy wzrost wynagrodzenia pozwolił pokonać te koszty i to, co dość mocno drenowało portfele naukowców. Dzięki tej podwyżce jesteśmy ok. 10% ponad ten wzrost wynagrodzenia w ciągu pięciu lat w stosunku do tej kwoty z 2020 r.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Teraz trzeba pilnować, żeby znowu inflacja nie pożarła tego, co jest. Natomiast jest ona rzeczywiście o wiele niższa, więc też szansa na to, że kolejne podwyżki nie pogorszą sytuacji, tylko ją polepszą, jest bardzo duża.

Bardzo dziękuję, panie ministrze.

Poproszę o zabranie głosu pana Sławomira Żyłę, p.o. dyrektora Departamentu Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego Najwyższej Izby Kontroli.

P.o. dyrektor Departamentu Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego Najwyższej Izby Kontroli Sławomir Żyła:

Szanowna pani przewodnicząca, szanowni państwo, Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie budżetu państwa w 2024 r. w części 28 – Szkolnictwo wyższe i nauka. Zgodnie z założeniami przyjętymi do kontroli wykonania budżetu państwa w 2024 r. kontrola dochodów budżetowych w części 28 została ograniczona do przeprowadzenia analizy porównawczej danych ujętych w rocznym sprawozdaniu budżetowym Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych z wynikami roku ubiegłego. Natomiast w wyniku kontroli 7,6% wydatków, to jest 2 383 136 700 zł, stwierdzono, że zostały one poniesione z zachowaniem zasad gospodarowania środkami publicznymi określonymi w przepisach o finansach publicznych. Nie stwierdzono niecelowego i niegospodarnego wydatkowania środków.

Stwierdzone natomiast nieprawidłowości nie miały istotnego wpływu na ocenę ogólną i polegały w szczególności na: niedokonywaniu weryfikacji rachunków bankowych beneficjentów dotacji celowych w zakresie oprocentowania, nierozliczeniu żadnej z umów zawartych z przedsiębiorcami w ramach programu ministra „Wsparcie do czasopism naukowych”, niewydaniu w wymaganych przypadkach zaświadczeń wskazujących wysokość faktycznie udzielonej pomocy oraz niezaktualizowaniu danych w Systemie Harmonogramowania Rejestracji i Monitorowania Pomocy. Stwierdzono również brak skutecznego nadzoru nad prawidłowym i terminowym składaniem sprawozdań z podróży zagranicznych pracowników ministerstwa, nieterminowe sporządzanie sprawozdań z wykorzystania środków z rezerwy celowej budżetu państwa na realizację zadań związanych z przygotowaniem i sprawowaniem przewodnictwa Polski w radzie Unii Europejskiej, nieprowadzeniu w 2024 r. w ministerstwie wartościowania stanowisk pracy w służbie cywilnej pomimo utworzenia nowego ministerstwa. Stwierdzono również naruszenie przez ośmiu dyrektorów komórek organizacyjnych ministerstwa wyznaczonego w zarządzeniu ministra nauki terminu na przygotowanie wewnętrznych regulaminów organizacyjnych, a także przekazanie przez biuro ministra do wydziału zamówień publicznych ministerstwa informacji o wykonaniu umowy z naruszeniem terminu wskazanego w wewnętrznych regulacjach.

Sprawozdania łączne roczne zostały sporządzone przez dysponenta części 28 na podstawie sprawozdań jednostkowych własnych i podległych jednostek. Kwoty wykazane w sprawozdaniach jednostkowych kontrolowanej jednostki były zgodne z danymi wynikającymi z ewidencji księgowej. stosowany system kontroli zarządczej zapewniał w sposób racjonalny prawidłowość i rzetelność sporządzania sprawozdań. Wyżej wymienione sprawozdania zostały sporządzone terminowo i prawidłowo pod względem merytorycznym i formalno-rachunkowym.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami Najwyższa Izba Kontroli na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK wniosowała do ministra nauki i szkolnictwa wyższego w szczególności o: wprowadzenie do zawieranych z beneficjentami umów obowiązku udzielania ministerstwu informacji o oprocentowaniu wyodrębnionych rachunków bankowych, na które ministerstwo przekazuje środki finansowe; podjęcie działań zmierzających do pełnego rozliczenia

umów, wydania niezbędnych zaświadczeń oraz aktualizowania bazy danych w SHRIMP w ramach programów „Wsparcie dla czasopism naukowych”; wprowadzenie mechanizmów zapewniających skuteczny nadzór nad przestrzeganiem wewnętrznych uregulowań dotyczących terminowości przygotowywania regulaminów organizacyjnych, sprawozdawczości z zagranicznych podróży służbowych, a także udzielania zamówień publicznych i dokonywania zakupów, a także przygotowanie sprawozdań z rozliczania zadań związanych z przygotowaniem i sprawowaniem prezydencji Polski w radzie Unii Europejskiej w pierwszej połowie 2025 r. zgodnie z wytycznymi określonymi przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów oraz przeprowadzenie w ministerstwie wartościowania stanowisk pracy w służbie cywilnej.

Ponadto w ramach tegorocznej kontroli budżetowej przeprowadzono kontrolę wykonania planu finansowego Narodowego Centrum Badań i Rozwoju w 2024 r. W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami ocena została sformułowana w formie opisowej.

Narodowe Centrum Badań i Rozwoju zrealizowało zaplanowane przychody i koszty w zakresie dotyczącym wykonania planu finansowego na 2024 r. W rezultacie wydatkowania środków osiągnięto cele prowadzonej działalności określone w rocznym planie działalności centrum i w planie finansowym w układzie zadaniowym. Centrum prawidłowo gospodarowało wolnymi środkami, dokonując zgodnie z art. 48 ustawy o finansach publicznych lokat wolnych środków w formie depozytu ministra finansów.

Jednocześnie stwierdzono utrzymywanie się nieprawidłowości w zakresie wydatków polegającej na niedokonywaniu kontroli wstępnej, o której mowa w art. 54 ust. 1 pkt 3 ustawy o finansach publicznych, przez głównego księgowego centrum w przypadku umów lub aneksów dotyczących realizacji zadań NCBiR, w szczególności projektów w ramach programów realizowanych przez NCBiR na podstawie art. 27–30 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju.

Stwierdzono ponadto, że centrum odstąpiło od naliczenia kary umownej spółce, która w sposób nienależyty zrealizowała usługi w obszarze administracji kadrowo-płacowej, co było niegospodarne i niezgodne z art. 42 ust. 5 ustawy o finansach publicznych i skutkowało koniecznością zapłacenia pracownikowi odsetek ustawowych w kwocie 1700 zł.

Najwyższa Izba Kontroli zaopiniowała negatywnie sporządzone przez kontrolowaną jednostkę sprawozdania budżetowe. W zakresie operacji finansowych zostały one terminowo sporządzone i przekazane, a dane w nich były w większości przypadków zgodne z ewidencją księgową, jednakże stwierdzone nieprawidłowości dotyczące sporządzania sprawozdań Rb-40, i RB-35, co wskazuje, że stosowny system kontroli zarządczej nie zapewnił w pełnym zakresie ich prawidłowości. Centrum dokonało odpowiednich korekt wyżej wymienionych sprawozdań w trakcie kontroli.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami Najwyższa Izba Kontroli na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK przedstawiła w wystąpieniu pokontrolnym następujące wnioski, a mianowicie: wprowadzić zmiany w wewnętrznych procedurach, instrukcjach, które zapewnią, że umowy lub aneksy zawierane przez dyrektora centrum lub osoby upoważnione w ramach programów strategicznych NCBiR będą poddawane wstępnej kontroli przez głównego księgowego w celu potwierdzenia zabezpieczenia środków w planie finansowym przed zaciągnięciem zobowiązania, ponadto każdorazowo ustalać i egzekwować przysługujące należności, w tym z tytułu kar umownych wynikających z zawartych umów również ze spółkami, których NCBiR jest właścicielem, a także wzmocnić mechanizmy systemu kontroli zarządczej w obszarze sprawozdawczości poprzez wprowadzenie dodatkowej weryfikacji sprawozdań budżetowych pod kątem kompletności przedstawionych danych w sprawozdaniach.

Pozostałe jednostki nie były objęte tegoroczną kontrolą budżetową. Dziękuję bardzo.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Dziękuję bardzo panu dyrektorowi.

Teraz poproszę panią poseł Dorotę Olko o przedstawienie koreferatu i wniosków do opinii Komisji.

Poseł Dorota Olko (Lewica):

Pani przewodnicząca, szanowna Komisjo, panie ministrze, po zapoznaniu się z tymi sprawozdaniami można uznać, że wykonanie budżetu w części 28 – Szkolnictwo wyższe i nauka oraz planu finansowego agencji wykonawczych: NCN, NCBiR, i planów finansowych państwowych osób prawnych, czyli NAWA i Centrum Łukasiewicz nie budzi zasadniczych zastrzeżeń.

Ja tutaj bym chciała zadać tak naprawdę takie drobne pytania – zwrócić uwagę na te miejsca, gdzie widać jakieś różnice względem zakładanego planu i zapytać, z czego to wynika.

W części dochodowej mamy do czynienia z prawie 150% planu. To są oczywiście głównie w przypadku tych instytucji w tej części zwroty z dotacji, w tym zwroty z niewykorzystanych środków w umowach NCN i NCBiR, co jest zrozumiałe. Ale największą pozycją są tu zwroty z dotacji na działalność dydaktyczną i badawczą oraz na działalność inwestycyjną jednostek systemu szkolnictwa wyższego, i chciałabym zapytać, z czego wynika. Czy to jest jakaś anomalia, że tych zwrotów jest więcej niż zwykle i czy to są w większości – tak jak można by się intuicyjnie domyślać – zwroty z dotacji na działalność inwestycyjną?

I dwie kwestie dotyczące inwestycji.

Wydatki w dziale „Działalność naukowa i badawcza”. Chciałbym zapytać tutaj o wydatki w zakresie właśnie inwestycji i zakupów inwestycyjnych. Tutaj się mieszczą zarówno inwestycje związane z kształceniem, jak i z badaniami. Zrealizowano 112 bardzo cennych inwestycji, ważnych zadań inwestycyjnych, które pozwoliły poprawić standardy uczelni. To są budowy i remonty, ale też przystosowania obiektów dydaktycznych do przepisów pożarowych – co być może brzmi mniej spektakularnie, ale jest bardzo ważne, bo pamiętam, że nawet na jednym z posiedzeń podkomisji, gdzie analizowaliśmy raport pokontrolny NIK, rozmawialiśmy o tym, że wiele uczelni wymaga dostosowania do przepisów pożarowych, więc to są ważne inwestycje. Ale ten plan, jeżeli chodzi o inwestycje, zrealizowano w 80%.

I w dziale „Pomoc materialna dla studentów i doktorantów” też zostały zrealizowane 33 ważne zadania, głównie z zakresu właśnie poprawy bezpieczeństwa, bezpieczeństwa pożarowego. Plan względem planu po zmianach wykonano w ok. 60%.

Chciałabym zapytać, z czego wynikają te mniejsze wykonania planów – czy to są głównie opóźnienia w inwestycjach, czy jakieś inne względy?

I pytanie dotyczące NCBiR, tej jednej kwestii – bo te nieprawidłowości, które były wspomniane, to w trakcie kontroli te uchybienia zostały poprawione. Jedno dotyczy tak naprawdę znikomej kwoty. Chciałabym zapytać więc o to tutaj chyba najważniejsze wskazanie, czyli o te nieprawidłowości w zakresie niedokonywania kontroli wstępnej. NIK zwracał uwagę na to, że tutaj jest przyjęta jakaś inna interpretacja przepisu, więc chciałabym zapytać o tę interpretację i o plany. Czy pan minister ma tutaj wiedzę, jak będzie to wyglądało w przyszłości?

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Bardzo proszę, panie ministrze, może w tej chwili.

Albo czy ktoś z państwa posłów chciałby zabrać głos? Nie widzę.

W takim razie proszę o odpowiedź na pytania pani poseł Olko, a panią poseł potem poproszę o sformułowanie wniosku do opinii.

Sekretarz stanu w MNiSW Marek Gzik:

Pani przewodnicząca, szanowni państwo, pani poseł, jeżeli chodzi o niewykorzystane środki, to one są związane, raz, z rocznością budżetu i nie wszystkie inwestycje, na które zostały przekazane środki, zostały wykorzystane z powodów takich obiektywnych – to kwestia przeprowadzonych przetargów, czasami przeciągających się. Ten ubiegły rok w ogóle na rynku, jeżeli chodzi o wykonanie remontów i prac budowlanych, był o tyle wyjątkowy, że była dość duża konkurencja, bo środki KPO spowodowały, że w ogóle w naszym kraju pojawiło się bardzo dużo konkursów związanych z realizacją prac tego typu. Stąd też wzrost oczekiwań, jeżeli chodzi o wynagrodzenia, część przetargów została unieważniona i to wydłużyło proces tak naprawdę wszystkich kwestii formalnych. Ostatecznie, ponieważ ta roczność budżetu ograniczała możliwość wydłużenia okresów realizacji, stąd też końcówka roku to nie był dla nas powód do zadowolenia, ponieważ te środki do nas spływały do ministerstwa i oczekiwania instytucji, które w ubiegłym roku nie zrealizowały tych inwestycji, są takie, że w tym roku te wszystkie środki znów im oddamy. To była dość znaczna kwota, więc w sumie z naszego ministerstwa ok. 300 000 tys. zł zostało zwróconych, co było powodem do zadowolenia dla ministra finansów; trochę większym problemem dla nas, bo w tym roku musieliśmy negocjować z instytucjami w rozumieniu ich potrzeb, to znaczy kwestia pokrycia tych rozpoczętych inwestycji, ale już ze środków budżetu 2025.

Teraz, jeżeli chodzi jeszcze o programy inwestycyjne związane z kształceniem, to proszę państwa, od ubiegłego roku odpowiedzialność za funkcjonowanie całego systemu nauki i szkolnictwa wyższego spoczywa na barkach koalicji 15 października. My odziedziczyliśmy pewien stan rzeczy po naszych poprzednikach, gdzie, że tak powiem, te środki były przekazywane

w dużych ilościach, ale na stosunkowo małą liczbę uczelni, i potrzeby, jakie były wyartykułowane przez uczelnie we wnioskach na kształcenie i we wnioskach na zakup infrastruktury naukowo-badawczej – to, co napłynęło do naszego ministerstwa w ubiegłym roku – te oczekiwania były na poziomie ponad 4 000 000 tys. zł. Końcówka roku to przekazane obligacje przez premiera w kwocie 1 500 000 tys. zł, również przeznaczaniem na kwestie związane z remontami, rozbudową infrastruktury, na potrzeby dydaktyczne naszych uczelni. Ale też duża część tych środków została przekazana z naszego ministerstwa, przy czym my pewne kryteria w ocenie, które premiowały wnioski, które były w zasadzie na dokończenie inwestycji, i te otrzymywały dodatkowe ekstra punkty, co ustalało całą listę rankingową.

Przed wszystkim zależało nam na sfinansowaniu tych inwestycji, które związane były z akademikami i z bezpieczeństwem, czyli te inwestycje, gdzie pojawiły się zastrzeżenia z instytucji kontrolujących pod względem ppoż., i te przede wszystkim potrzeby we wnioskach zgłoszone przez uczelnie i instytucje nauki polskiej były przede wszystkim sfinansowane. To właśnie składało się znów na dość dużą kwotę. Ale znów ten rok budżetowy czy ten rok budżetowania i też my te wnioski rozstrzygaliśmy w drugiej części roku ubiegłego, stąd też to nie pozwoliło na to, aby w ciągu pięciu miesięcy zrealizować wszystkie plany inwestycyjne, i dlatego też ten poziom poniżej 70% wykorzystania przewidziany w budżecie.

Proszę państwa, jeżeli chodzi o NCBiR. Po pierwsze, NCBiR przeszedł pod nadzór naszego Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego dopiero w marcu, a więc te pierwsze trzy miesiące to jeszcze nie my mieliśmy wpływ na to, co się dzieje. Ale tak naprawdę już od początku ubiegłego roku podejmowaliśmy działania naprawcze w związku z szeregiem nieprawidłowości, które w Narodowym Centrum Badań i Rozwoju miały miejsce. Z jednej strony, proszę państwa, to cały program naprawczy, z drugiej strony – wciąż borykanie się z rozliczeniem z historii. Komisja Europejska bardzo krytycznie podchodziła do tego, co się działo przed rokiem 2024. Rozliczanie wniosków czy certyfikacja środków to było bardzo ważne, aby te wszystkie wydane środki mogły uzyskać tę klasyfikację, tę akceptację Komisji Europejskiej, po to żeby nie stanowiło to zagrożenia dla budżetu państwa, że pewne koszty są niekwalifikowane i my z budżetu państwa będziemy musieli pokryć to, co zostało wcześniej wydane.

Tylko szybka ścieżka, proszę państwa, po dokładnej kontroli spowodowała, że ujawniona została grupa 37 projektów z udziałem przedsiębiorców i nauki polskiej, gdzie poświadczono nieprawdę w postaci zaświadczeń o niezaleganiu z ZUS i niezaleganiu z podatkami. Po kontroli, na ponad 110 projektów 37 to były te, w których była nieprawidłowość, i musieliśmy bardzo stanowczo – takie były oczekiwania Komisji Europejskiej – raz, że przeanalizować, z czego wynikały te poświadczenia nieprawdy, i później egzekwować niestety zwrot tych środków do NCBiR. Wokół tego narosło dość dużo negatywnych emocji. Ostatecznie wspólnie z prokuraturą generalną udało się ustalić pewien próg akceptowalny tych zaległości i tak uratowaliśmy 17 projektów, natomiast 20 projektów zostało przekazanych do egzekucji i tu wchodzimy na ścieżkę sądową, by odzyskać te pieniądze. Ale oczywiście po stronie firm i instytucji nauki jest możliwość obrony przed tym zarzutem poświadczenia nieprawdy.

Tak więc tych problemów, proszę państwa, w NCBiR było dużo. Jeszcze raz chcę państwa zwrócić uwagę na wagę i znaczenie tej instytucji: w ubiegłym roku to było ok. 3 000 000 tys. zł w budżecie NCBiR – to tak, mówię na okrągło; w tym roku NCBiR ma czy ponad 6 000 000 tys. zł środków w swojej dyspozycji. Jest jedyną instytucją pośredniczącą w Polsce, która może przekazywać środki unijne do uczelni polskich, a więc z jednej strony była duża presja tego, by utrzymać status tej instytucji, a z drugiej strony musieliśmy wciąż funkcjonować i realizować zadania, które zostały tam przekazane.

Stąd też i uruchomione programy naprawcze. Ja sam osobiście miałem spotkania i z prezesem Najwyższej Izby Kontroli, i rozmawiałem z przedstawicielami NIK. My bardzo gruntownie przeanalizowaliśmy te wszystkie zarzuty Najwyższej Izby Kontroli i to znalazło swoje odzwierciedlenie w programie naprawczym, który teraz jest intensywnie realizowany. Mam nadzieję, że jak już będzie podsumowywany rok 2025 przez instytucje kontrolujące, to tych zarzutów będzie znacznie mniej i te podjęte działania przyniosą spodziewany efekt.

To tyle z mojej strony. Dziękuję.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Dziękuję bardzo.

Pani poseł.

Posel Dorota Olko (Lewica):

Bardzo dziękuję, panie ministrze, za odpowiedź i rekomenduję pozytywne zaopiniowanie wykonania budżetu w tej części.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Dziękuję.

W takim razie czy jest sprzeciw wobec wniosku pani poseł Doroty Olko o pozytywne zaopiniowanie sprawozdania z wykonania budżetu państwa w zakresie omawianej części? Nie widzę. Stwierdzam, że Komisja przyjęła wniosek. Dziękuję bardzo pani poseł sprawozdawcy i państwu.

A w tej chwili przechodzimy do następnej pozycji – do rozpatrzenia i zaopiniowania sprawozdania z wykonania budżetu państwa w zakresie części budżetowej 67 – Polska Akademia Nauk.

Proszę pana ministra Marka Gzika, sekretarza stanu w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego, o zabranie głosu.

Sekretarz stanu w MNiSW Marek Gzik:

Bardzo dziękuję. Wysoka Komisjo wydatki zaplanowane w dziale Polskiej Akademii Nauk określone w ustawie budżetowej na rok 2024 w dziale 730 – Szkolnictwo wyższe i nauka wyniosły 122 100 tys. zł. W trakcie roku budżetowego wydatki zostały zwiększone do wysokości 122 200 tys. zł.

Stosownie do postanowień ustawy o Polskiej Akademii Nauk wymienione wyżej środki budżetowe zostały w ciągu roku przekazane PAN przez ministra właściwego w formie dotacji podmiotowej i to stanowiło kwotę 113 300 tys. zł, dotacji celowej na inwestycje – to jest 7900 tys. zł, dotacji celowej na zadania w zakresie kształcenia – 192 tys. zł i dotacji celowej na wkład własny do projektów – 758 tys. zł. Wykonanie tych wydatków za ubiegły rok jest na poziomie 120 700 tys. zł, co daje poziom 98,8% planu po zmianach.

W ramach dotacji podmiotowej finansowana była działalność organów i korporacji uczonych Polskiej Akademii Nauk. To była kwota 18 400 tys. zł, działalność pomocniczych jednostek naukowych i innych jednostek organizacyjnych PAN w kwocie 409 600 tys. zł. Dotację podmiotową otrzymało 15 jednostek organizacyjnych akademii, 11 pomocniczych jednostek naukowych, 2 placówki naukowe nieposiadające osobowości prawnej i 2 inne jednostki organizacyjne – dom seniora w Konstancinie oraz dom zjazdów i konferencji w Jabłonie. Pozostała działalność to kwota 45 000 tys. zł, w ramach tej kwoty finansowana była obsługa administracyjna akademii realizowana przez Kancelarię Polskiej Akademii Nauk.

Dotacja celowa na kształcenie przyznana w roku 2024. Dotacja celowa na zadania w zakresie kształcenia w wysokości 192 tys. zł została wykorzystana w wysokości 180 tys. zł, czyli to jest 93,8%.

Dotacja celowa na wkład własny przyznana w 2024 r. – kwota 758 tys. zł. To były środki przeznaczone na finansowanie organizacji pobytów badawczych w instytutach PAN dla naukowców, którzy zostali wybrani w konkursie realizowanego programu stypendialnego PASIFIC.

Wydatki natomiast majątkowe Polskiej Akademii Nauk określone w planie na 2024 r. – poziom 7900 tys. zł, a realizacja to 7200 tys. zł, czyli poziom wykorzystania 91,1%. Te dotacje przeznaczono na zakupy inwestycyjne i budowlane innych jednostek sektora finansów publicznych oraz na finansowanie lub dofinansowanie zadań inwestycyjnych obiektów zabytkowych jednostkom zaliczanym do sektora finansów publicznych.

Jeżeli chodzi o Polską Akademię Nauk, to tyle. Dziękuję.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Dziękuję bardzo.

Teraz Najwyższa Izba Kontroli i pan dyrektor Sławomir Żyła.

P.o. dyrektor departamentu NIK Sławomir Żyła:

Szanowni państwo, Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie budżetu państwa w 2024 r. w części 67 – Polska Akademia Nauk.

W wyniku kontroli 6,4% wydatków ogółem stwierdzono, że zostały one poniesione z zachowaniem zasad gospodarowania środkami publicznymi określonymi w przepisach o finansach publicznych. Nie stwierdzono niecelowego i niegospodarnego wydatkowania środków.

Sprawozdania łączne roczne zostały sporządzone przez dysponenta części 28 na podstawie sprawozdań jednostkowych. Kwoty wykazane w sprawozdaniach jednostkowych kontrolowanej jednostki oraz części 67 były zgodne z danymi wynikającymi z ewidencji księgowej. Stosowany

system kontroli zarządczej zapewnił w sposób racjonalny prawidłowość i rzetelność sporządzania sprawozdań. Wyżej wymienione sprawozdania zostały sporządzone terminowo i prawidłowo pod względem merytorycznym i formalno-rachunkowym. W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości nie formułowano wniosków pokontrolnych. Dziękuję bardzo.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Dziękuję panu dyrektorowi.

A teraz pani poseł Sylwia Bielawska przedstawi koreferat i wnioski do opinii Komisji. Bardzo proszę.

Poseł Sylwia Bielawska (KO):

Szanowna pani przewodnicząca, panie ministrze, pani minister, o Polskiej Akademii Nauk można długo i dobrze, a nie można na pewno krótko. Ale ponieważ koreferat wymaga pewnego rodzaju streszczenia, ograniczę się tylko do przypomnienia najważniejszych informacji. Informacje, które już dzisiaj tutaj wybrzmiały z ust pana ministra oraz przedstawiciela Najwyższej Izby Kontroli, że wszystkie środki, które były wydatkowane, wydatkowano zgodnie z zachowaniem właśnie zasad gospodarowania środkami publicznymi określonymi w ustawie o finansach publicznych. Środki przekazane przez ministra właściwego były przeznaczone w 98,8% na działalność organów i korporacji uczonych Polskiej Akademii Nauk, a także na działalność jednostek pomocniczych i zostały wydane zgodnie z planem.

Ale chciałabym w ramach tego sprawozdania ogólnego zwrócić przede wszystkim uwagę na wzrost jednego miernika – miernika dotyczącego upowszechniania i popularyzacji nauki, który zaskakuje w roku 2024, dlatego że wysokość miernika była na poziomie 153%. W tym miejscu chciałbym podziękować wszystkim pracownikom Polskiej Akademii Nauk za tak bardzo pożądaną pracę dotyczącą właśnie upowszechniania osiągnięć nauki.

Ze względu na to, że Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie budżetu i w 2024 r. nie stwierdzono żadnych niedociągnięć w funkcjonowaniu i rozliczaniu środków, składałam wnioski o zatwierdzenie budżetu.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Dziękuję bardzo.

Teraz czas na dyskusję. Czy ktoś z państwa posłów?

Pan poseł Dolata?

Poseł Zbigniew Dolata (PiS):

Tak, dziękuję bardzo. Chciałbym zapytać pana ministra o podwyżki, które były zaplanowane na rok 2024 w Polskiej Akademii Nauk, a dokładnie w instytutach Polskiej Akademii Nauk. W bardzo wielu jednostkach tych podwyżek nie wypłacono, nie wypłacono tych 30% dla naukowców, dla nauczycieli akademickich, a w ogromnej większości instytutów nie wypłacono tych 20-procentowych podwyżek dla kadry administracyjno-technicznej. Co pan minister na to? Jak pan minister się do tego odnosi?

To też jest pytanie do Najwyższej Izby Kontroli: czy wasza kontrola objęła również ten zakres? Ponieważ pracownicy są właściwie pozostawieni sami sobie. Wszyscy mówią: „Powinniście otrzymać te środki”. Dyrektorzy instytutów tłumaczyli się tym, że po prostu rząd nie przeznaczył stosownych środków na zrealizowanie tych podwyżek.

Niedofinansowanie instytutów, zresztą wielokrotnie się na ten temat toczyły dyskusje na posiedzeniach Komisji, to są kwoty wielomilionowe. Szczególnie dotyczą instytutów, które zajmują się humanistyką. I to samozadowolenie pana ministra, wyrażone na początku w tym pierwszym wystąpieniu, że jest tak świetnie, myślę, że brzmi troszeczkę ponuro w uszach pracowników, którzy nie doczekali się podwyżek, które były szumnie zapowiadane przez rząd. I to nie tylko w roku 2024, bo w roku obecnym jest podobnie.

Płace minimalne w jednostkach naukowych Polskiej Akademii Nauk to jest moim zdaniem wielki skandal. Tym bardziej że zapowiadaliście, że chcecie na przykład zlikwidować Akademię Kopernikańską, żeby środki przeznaczyć na Polską Akademię Nauk. Jakoś tych środków nie widać i to niedofinansowanie PAN się pogłębia i grozi po prostu zapaścią. Wielu dyrektorów wprost stwierdza, że będą musieli podejmować trudne decyzje personalne, zwalniać pracowników, bo nie są w stanie utrzymać tej kadry, którą mają. Więc co pan minister na to?

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Ja tylko jedną uwagę. Dzisiaj o godzinie 15 mamy posiedzenie Komisji, jest projekt ustawy likwidującej Akademię Kopernikańską, więc część postulatów pana posła będziemy mogli wykonać.

Panie ministrze...

A, czy ktoś z państwa chciałby zabrać głos?

Poseł Zbigniew Dolata (PiS):

Pani przewodnicząca, proszę nie stosować takich ponurych żartów, bo to jest naprawdę żart ponury.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Czy ktoś z państwa posłów chciałby zabrać głos? Nie widzę.

Panie ministrze, proszę.

Sekretarz stanu w MNiSW Marek Gzik:

Pani przewodnicząca, Wysoka Komisjo, przede wszystkim, panie pośle, mamy coś wspólnego, bo łączy nas troska o przede wszystkim członków Polskiej Akademii Nauk i naukowców związanych z instytucjami tej niezwykle zacnej instytucji.

Ale wróćmy do faktów, bo po pierwsze, proszę państwa, budżet na 2023 r., który trafił do w ogóle Polskiej Akademii Nauk, to było około 900 000 tys. zł. To, co trafiło w 2024 r. do PAN, to, proszę państwa, 1 200 000 tys. zł, więc bardzo łatwo można sobie zestawić dwie kwoty: 900 000 tys. – 1 200 000 tys. I to są fakty niezaprzeczalne. Myślę, że pan poseł tego nie podważy.

Z konsekwencją przechodzącą na następne lata przekazaliśmy już na początku roku 2024 – po tym, jak w zasadzie zastaliśmy po naszych poprzednikach budżet, który tego nie uwzględniał, i chciałbym wierzyć, że pan poseł Dolata również tak mocno walczył o Polską Akademię Nauk w poprzednim budżecie na rok 2024, który jeszcze był ustalany z dużym udziałem Prawa i Sprawiedliwości. Ale patrząc na te kwoty, którymi dysponowałyby Polska Akademia Nauk, gdyby nie korekty, których dokonaliśmy my, jako koalicja 15 października, to byłoby o 300 000 tys. zł mniej. 180 000 tys. zł, proszę państwa, później dodatkowe 10 000 tys. zł – 190 000 tys. zł dla Polskiej Akademii Nauk ze skutkiem przechodzącym. To pozwoliło podnieść wynagrodzenia o 22,5%.

Przez cały rok prowadziliśmy dyskusję, ponieważ dość intensywnie pracujemy wspólnie z Polską Akademią Nauk nad reformą tej niezwykle ważnej dla polskiej nauki instytucji. Z końcem roku pewne oszczędności w budżecie pozwoliły na przekazanie dodatkowej kwoty 100 000 tys. zł, gdzie, jak państwo spojrzycie na to, co się działo za czasów, gdy ministrem był na przykład minister Czarnek, to taka kwota to było 30 000 tys. zł. My daliśmy z oszczędności 100 000 tys. zł; minister Czarnek, mając jakiekolwiek oszczędności w poprzednich latach dał maksymalnie 30 000 tys. zł. Tak więc to też pokazuje na suchych liczbach, jak wygląda stosunek do tej instytucji koalicji 15 października i Prawa i Sprawiedliwości wcześniej.

Proszę państwa, Polska Akademia Nauk jest instytucją o daleko idącej autonomii. Nie wykluczam tego, że dyrektorzy po tym, jak otrzymali... Ponieważ to jest nasz obowiązek wygospodarować kwotę, przekazać do tej instytucji i to pokazuję w tych suchych liczbach, nie na suchych faktach; my później nie nadzorujemy Polskiej Akademii Nauk – te kwoty przekazane przez nas pozostają w dyspozycji korporacji oraz prezydium PAN i dyrektorów poszczególnych instytutów – i tego, czy ostatecznie te kwoty zostały podzielone wśród pracowników uczciwie i każdy dostał to, co miał gwarantowane. Gdyby to zostało podzielone proporcjonalnie, to tylko te 190 000 tys. zł dawało możliwość wzrostu wynagrodzeń o 22,5%. Dodatkowe 100 000 tys. zł dało już ponad 30% wzrostu wynagrodzeń dla pracowników Polskiej Akademii Nauk.

Jeżeli w przypadku pewnych osób tak się nie stało, to wybaczenie państwo, nie jest to nasza kompetencja ani odpowiedzialność i my za to odpowiedzialności brać nie będziemy. Uważam, że ta autonomia być może w takich momentach, kiedy rozstrzygamy kwestię indywidualnych wynagrodzeń, może być dla jednostek, czyli dla osób pracujących w tych instytucjach, krzywdząca, ale uważam, że z drugiej strony ta autonomia, która pozwala na dysponowanie tymi środkami dyrektorom tych instytucji, jest dużo ważniejsza. Dlatego też proszę nas nie winić za to, że być może część pracowników Polskiej Akademii Nauk – to jest 5–6 tys. pracowników – być może niektóre osoby nie uzyskały wzrostu wynagrodzenia na poziomie, jakiego my oczekiwaliśmy. Przy czym pamiętajcie państwo, że my nie mamy narzędzi do tego,

żeby naciskać na dyrektorów PAN, żeby ci po przekazanej kwocie rzeczywiście proporcjonalnie przekazali wzrost wynagrodzeń do swoich pracowników.

To jest polityka dyrektorów i spodziewam się, że być może część tych pracowników, którzy niekoniecznie się chwala, uzyskali wzrost wynagrodzenia 40%, inni być może tylko 10%. Ale to jest polityka dyrektorów Polskiej Akademii Nauk; my na to – jeszcze raz chcę to podkreślić – nie mamy wpływu. Dziękuję.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Dziękuję bardzo panu ministrowi.

Krótko, panie pośle.

Posel Zbigniew Dolata (PiS):

Tak, bardzo dziękuję. Pani przewodnicząca, pan minister jednak nie odpowiedział na moje pytanie. Panie ministrze, proszę teraz wyobrazić sobie sytuację pracownika, chociażby pracownika administracyjno-technicznego, który słyszy z ust premiera waszego rządu, że jako pracownik sfery budżetowej otrzyma podwyżkę w wysokości 20%, i tej podwyżki nie otrzymuje. A pan mówi: „jest autonomia”. To proszę sobie wyobrazić taką sytuację na uczelni czy w szkole: szkole średniej czy szkole podstawowej, że w danej szkole nauczyciel po prostu nie otrzymał takiej podwyżki. I co ten pracownik ma zrobić?

Proszę wprost wytłumaczyć tym ludziom, którzy czekają już półtora roku na podwyżki, co oni mają zrobić. Jakie mają podjąć kroki, żeby wyegzekwować coś, co obiecywał rząd? Nie można powiedzieć: my obiecywaliśmy, ale teraz nie mamy instrumentów, żeby te obietnice spełnić. Jak to nie macie instrumentów? Proszę przedstawić konkretny program czy plan działania dla takich pracowników. Ja wiem, że pan sam powiedział, panie ministrze, że...

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Panie pośle, prosiłam krótko. Rozumiem, że pytanie zostało...

Posel Zbigniew Dolata (PiS):

... ok. 6 tys. ludzi to jest mało, ale im się należą podwyżki.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Rozumiem, że pytanie zostało zadane. Ja mam tylko taką refleksję...

Posel Zbigniew Dolata (PiS):

I od Najwyższej Izby Kontroli – też oczekuję odpowiedzi.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Ja mam tylko taką refleksję, panie pośle. Pan i pracownicy doskonale wiedzą, jak działa system – jeżeli pan chce, żeby Polska Akademia Nauk nie miała autonomii w zakresie regulowania płac, to jako poseł może pan złożyć stosowny projekt ustawy i wtedy Sejm to przegłosuje albo nie. Doskonale pan wie, przez osiem lat mógł pan z takim wnioskiem wystąpić, tego pan nie zrobił. Dzisiaj ma pan takie same uprawnienia.

Posel Zbigniew Dolata (PiS):

Tylko takich sytuacji nie było.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Dokładnie takie same sytuacje były, panie pośle, i doskonale pan to wie.

Posel Zbigniew Dolata (PiS):

Nie było, pani przewodnicząca.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Dziękuję bardzo. Zamykam dyskusję.

Jest wniosek pani poseł Bielawskiej o pozytywne zaopiniowanie...

Posel Zbigniew Dolata (PiS):

A odpowiedzi? Najwyższa Izba Kontroli się zgłasza.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Pan minister jeszcze chce odpowiedzieć?

Sekretarz stanu w MNiSW Marek Gzik:

Jeśli pani przewodnicząca pozwoli.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Bardzo proszę.

Sekretarz stanu w MNiSW Marek Gzik:

Jeżeli pani przewodnicząca pozwoli, to ustosunkuję się do wypowiedzi pana posła Dolaty, bo tak w pierwszej sentencji zarzucił mi, że nie odpowiedziałem na pytania.

Panie pośle, proszę nie wystawiać na próbę inteligencji całej Komisji, bo przecież doskonale państwo wiecie, że jeżeli podaję kwoty, to każdy może sobie to odpowiednio przeliczyć – i to była moja odpowiedź. Te kwoty są absolutnie nieporównywalne, bo wzrost tego, co przekazał rząd koalicji 15 października do Polskiej Akademii Nauk, to jest 30% i z tym nie powinno się nawet dyskutować.

Natomiast rzeczą wtórną jest później indywidualna kwestia podziału środków. To też dość dużo czasu państwa zająłem w mojej odpowiedzi, by odpowiedzieć też na to, z czego to wynika, i państwo doskonale wiedzą, i pan również, panie pośle, że w zasadzie jedyne narzędzie formalnoprawne, jakie jest, to jest minimalne wynagrodzenie i dyrektorzy jedynie tej zasady muszą się trzymać. Natomiast pozostała kwestia pozostaje w ich kompetencjach – to jest rola dyrektorów instytutów, którzy uprawiają własną politykę, mają swoją strategię.

Natomiast premier obiecał, że przekaze środki na takie wynagrodzenia i przekazał. A co później zrobili z tym dyrektorzy, to była ich kwestia i ich polityki. I to znów dość dużo mówiłem o tym, że rozterki pewnych osób, które być może oczekiwały, że poziom wzrostu wynagrodzeń 20–30%, będzie dotyczył wszystkich... to, że tak się to nie zrealizowało, to jest kwestia ich później pracy na rzecz instytutów, to jest kwestia ich dorobku naukowego, organizacyjnego.

Kwoty przekazane nie były dzielone, proszę państwa, na pracowników naukowych i administracyjnych. W środowisku uczelni polskich 30% to był wzrost wynagrodzeń dla nauczycieli akademickich i 20% administracji, natomiast Polska Akademia Nauk otrzymała odpowiednie środki na to, żeby podnieść wynagrodzenia bez podziału. Dlatego właśnie to było później rolą dyrektorów, jak oni zechcieli realizować swoją politykę. Natomiast rząd wyposażył dyrektorów w odpowiednie środki do podniesienia wynagrodzeń. Dziękuję.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Dziękuję bardzo. Można wystąpić do dyrektorów poszczególnych instytutów z zapytaniem, dlaczego, jeżeli były takie sytuacje, to pracownicy nie dostali, bo to oni mają kompetencje na udzielenie odpowiedzi na takie pytania.

W takim razie ponawiam moje zapytanie: czy jest sprzeciw wobec pozytywnego zaopiniowania budżetu państwa w zakresie części 67 – Polska Akademia Nauk?

Posel Zbigniew Dolata (PiS):

Sprzeciw.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Jest sprzeciw. w takim razie proszę, przystępujemy do głosowania.

Kto z państwa...

Przy głosowaniach po prostu nie działa mikrofon.

Kto z państwa jest za? Kto się sprzeciwia? Kto się wstrzymuje? Ja tylko przypominam, że to jest głosowanie przeciwko Polskiej Akademii Nauk. Dziękuję bardzo.

Posel Zbigniew Dolata (PiS):

To było, pani przewodnicząca, tak błyskotliwe.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Kto głosował przeciw, to głosował przeciwko wykonaniu budżetu Polskiej Akademii Nauk...

Posel Mirosława Stachowiak-Różecka (PiS):

Bardzo dziękujemy, czujemy się pouczeni, pani przewodnicząca.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

...czyli nie ufa Polskiej Akademii Nauk.

Głosowało 20 osób. Za – 14, 5 – przeciw, wstrzymał się 1 poseł lub posłanka.

W takim razie wniosek o pozytywne zaopiniowanie został przez Komisję przyjęty.

Przystępujemy do następnej części – do rozpatrzenia i zaopiniowania sprawozdania z wykonania budżetu państwa w zakresie części budżetowej 90 – Akademia Kopernikańska.

Tradycyjnie pan minister Gzik przybliży nam sprawę wykonania budżetu przez Akademię Kopernikańską.

Sekretarz stanu w MNiSW Marek Gzik:

Szanowna pani przewodnicząca, Wysoka Komisjo, szanowni państwo, w ustawie budżetowej na rok 2024 w części 90 – Akademia Kopernikańska nie planowano dochodów budżetowych. Osiągnięte w ciągu roku dochody 231 tys. zł stanowiły zwrot niewykorzystanej w 2023 r. dotacji podmiotowej.

Wydatki zaplanowane na działalność Akademii Kopernikańskiej wyniosły 25 300 tys. zł. W trakcie roku budżetowego wydatki zostały zmniejszone do wysokości 11 700 tys. zł. Wyżej wymienione środki budżetowe zostały ustalone w planie po zmianach w formie: dotacja podmiotowa – 11 200 tys. zł, która została wykorzystana w 100%, oraz dotacja celowa 500 tys. zł, która nie została wykorzystana.

Ostatecznie plan wydatków wykonano w kwocie 11 200 tys. zł, co dawało łączny procent wykorzystania 96%. Przy tym chcę tu zaznaczyć właśnie fakt podjęcia decyzji o likwidacji Akademii Kopernikańskiej. Dziękuję bardzo.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Dziękuję bardzo, panie ministrze.

Najwyższa Izba Kontroli nie kontrolowała w tym roku akademii. Czy ktoś z Najwyższej Izby Kontroli chce zabrać głos mimo braku kontroli? Nie widzę.

W takim razie pani poseł Sylwia Bielawska przedstawi koreferat i wnioski do opinii.

Poseł Sylwia Bielawska (KO):

Szanowna pani przewodnicząca, szanowny panie ministrze, z tego przedstawionego przez pana skróconego sprawozdania wygląda na to, że wykonanie budżetu – którego plan finansowy został zmieniony przez ministra dwukrotnie w ciągu roku, w lutym i w listopadzie – nie budzi zastrzeżeń. Chociaż należałoby zwrócić szczególną uwagę na to, że relatywnie wysoki poziom wynagrodzeń oraz część wykonania budżetu dotyczy właśnie tylko i wyłącznie wynagrodzeń osób zatrudnionych w Akademii Kopernikańskiej, albowiem zadanie ustawowe akademii w formie jednej nagrody Kopernikańskiej nie zostało wykorzystane i nie zostało zrealizowane.

Zmieniony plan, plan zmniejszony, wydatkowany w 95,7% na kwestię wynagrodzeń osobowych i bezosobowych. Najwyższa Izba Kontroli nie kontrolowała w tym roku wykonania tego budżetu, nie ma jednak żadnych zastrzeżeń dotyczących wykonania budżetu i niegospodarnego wydatkowania środków publicznych, a zatem stawiam wniosek o pozytywne zaopiniowanie.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Dziękuję pani poseł.

Czy ktoś z państwa posłów chciałby zabrać głos? Widzę, że tradycyjnie pan poseł Dolata. Bardzo proszę, panie pośle.

Poseł Zbigniew Dolata (PiS):

Ja bardzo krótko, bo będziemy ten haniebnny pomysł omawiać za kilka godzin na posiedzeniu naszej Komisji. Trzeba powiedzieć w tym miejscu jedno, że dzielenie instytucji naukowych, stosując kryteria polityczne, a dokładnie to, czy zostały utworzone za takiego, czy za innego rządu, najlepiej świadczy właściwie o tych, którzy takich podziałów dokonują. Świadczy to o tym, że nie mają podstawowych kompetencji do tego, żeby kierować polską nauką.

Na szczęście ten zamiśl pewnie powstał w waszych głowach w okresie tej dwugodzinnej prezydentury Rafała Trzaskowskiego, ale obudziliście się 2 czerwca w rzeczywistości takiej, że nie przetrwacie prezydentury Dudy i nie będziecie mogli wszystkich tych szkodliwych zamysłów wprowadzać w życie, bo prezydentem Rzeczypospolitej Polacy wybrali Karola Nawrockiego, więc i też nie będzie likwidacji Akademii Kopernikańskiej, bo nowy prezydent – jestem o tym głęboko przekonany – nie podpisze tej skandalicznej ustawy, tego skandalicznego projektu.

Zatem tak naprawdę Akademia Kopernikańska musi uzbroić się w cierpliwość, przetrwać schyłkowego Tuska i czekać na dobry czas z powrotem do władzy Prawa i Sprawiedliwości.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Dziękuję bardzo, panie pośle. Po pierwsze, proces upolitycznił rząd, który tworzył polityczne instytucje, nieoparte na podstawach naukowych, nieoparte na celach uzyskania jakichś pozytywnych wyników, jeżeli chodzi o naukę, o kształcenie, o promocję. To po pierwsze.

Gorszym zarzutem jest to, że tworzył instytucje przeciw instytucjom, to znaczy przeciw istniejącym instytucjom. Wiemy, dlaczego powstały niektóre instytucje za czasów PiS – trzeba było postawić coś przeciwko PAN. Teraz pan broni PAN, a wcześniej jakoś nie słyszałam, żeby pan walczył o pieniądze dla Polskiej Akademii Nauki. Dziwi mnie, panie pośle...

Poseł Zbigniew Dolata (PiS):

Oj, krótką ma pamięć, pani przewodnicząca. Współczuję.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Dziwi mnie, panie pośle, fakt, że pan już wie, co zrobi prezydent. Myślę, że prezydent został wybrany przez Polki i Polaków po to, żeby podejmował samodzielne decyzje, i myślę, że to nie pan poseł będzie decydował, jakie decyzje pan prezydent podejmie.

Nie słyszałam propozycji negatywnej opinii wykonania budżetu Polskiej Akademii Nauk... przepraszam, nie Polskiej Akademii Nauk, tylko Akademii Kopernikańskiej. Wobec niewniesienia zastrzeżeń rozumiem, że rekomendacja Komisji będzie taka, że pozytywnie zaopiniujemy wykonanie budżetu, tak?

Nie słyszę sprzeciwu. W takim razie stwierdzam, że Komisja pozytywnie zaopiniowała wykonanie budżetu w omawianej części.

W tej chwili przechodzimy do rozpatrzenia części budżetowej 30 – Oświata i wychowanie, Instytut Rozwoju Języka Polskiego im. św. Maksymiliana Marii Kolbego i część budżetowa 83 – rezerwy celowe poz. 29.

Bardzo dziękuję ministrowi i przedstawicielom instytucji, które przed chwilą omawialiśmy. Chwileczkę, jeżeli państwo chcecie opuścić salę, to bardzo proszę, chociaż zapraszam do uczestnictwa w dalszej części Komisji. Chwileczkę poczekamy, żeby można było przystąpić spokojnie do następnej części.

W takim razie proszę o zabranie głosu panią minister Izabelę Ziętkę, podsekretarza stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej.

Podsekretarz stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej Izabela Ziętka:

Szanowna pani przewodnicząca, Wysoka Komisjo, szanowni państwo, bardzo dziękuję.

Plan dochodów budżetowych w części 30 – Oświata i wychowanie w ustawie budżetowej na rok 2024 określony został w wysokości 8689 tys. zł. Dochody zrealizowano w łącznej kwocie 41 678 tys. zł. Uzyskane dochody pochodziły m.in. z wpływów z pozostałych odsetek – 12 131 tys. zł; wpływów z opłat egzaminacyjnych oraz opłat za wydanie świadectw, dyplomów, zaświadczeń, certyfikatów i duplikatów uzyskanych przez okręgowe komisje egzaminacyjne oraz Ministerstwo Edukacji Narodowej – to jest 11 326 tys. zł; wpływów ze zwrotów dotacji oraz płatności wykorzystanych niezgodnie z przeznaczeniem lub wykorzystanych z naruszeniem procedur, pobranych niezależnie lub w nadmiernej wysokości – 11 620 tys. zł; wpływów ze zwrotów niewykorzystanych dotacji oraz płatności – 2399 tys. zł; wpływów z odsetek od dotacji oraz płatności wykorzystanych niezgodnie z przeznaczeniem lub wykorzystanych z naruszeniem procedur, pobranych w nienależnej lub nadmiernej wysokości – 2103 tys. zł.

W ustawie budżetowej na rok 2024 wydatki w części 30 – Oświata i wychowanie zaplanowano w kwocie 785 929 tys. zł. Plan po zmianach, z uwzględnieniem zwiększeń z rezerw celowych budżetu państwa, wyniósł 1 110 018 tys. zł i zrealizowany został w 90%, to jest w kwocie 1 004 169 tys. zł.

Wydatki główne poniesione zostały w dziale 801 – Oświata i wychowanie, 90% ogółu wydatków w części 30. Plan wydatków po zmianach w tym dziale wyniósł 995 177 tys. zł, a wykonany został w kwocie 904 202 tys. zł, to jest w 91%. Ponadto wydatki realizowano w dziale 750 – Administracja publiczna, 80 736 tys. zł z przeznaczeniem na finansowanie zadań związanych z funkcjonowaniem Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz współfinansowanie projektów z udziałem środków Unii Europejskiej, a także na przygotowanie i sprawowanie przewodnictwa w radzie Unii Europejskiej; w dziale 752 – Obrona narodowa, 8 tys. zł z przeznaczeniem na realizację przedsięwzięć szkoleniowych wynikających z programu pozamilitarnych przygotowań obronnych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2017–2026; w dziale 851 – Ochrona zdrowia, 4243 tys. zł z przeznaczeniem na realizację zadań wynikających z ustawy o zdrowiu

publicznym – środki przeznaczone zostały na dotacje dla podmiotów wyłonionych w ramach otwartego konkursu ofert realizujących w ramach „Narodowego programu zdrowia na lata 2021–2025” działanie 1 „Realizacja projektów i programów edukacyjnych, wychowawczych, interwencyjnych oraz profilaktycznych opartych na podstawach naukowych, w tym programów profilaktyki uniwersalnej, wskazującej i selektywnej”; w dziale 853 – Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej, 891 tys. zł z przeznaczeniem na organizację i prowadzenie kursów języka polskiego i adaptację w społeczeństwie polskim dla repatriantów i przybyłych z nimi do Polski członków i najbliższych rodzin; w dziale 854 – Edukacyjna opieka wychowawcza 2416 tys. zł przeznaczono na wypłatę stypendiów ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania dla uczniów uzyskujących wybitne osiągnięcia edukacyjne; w dziale 921 – Kultura i ochrona dziedzictwa Narodowego 11 674 tys. zł przeznaczono na dotację podmiotową z budżetu państwa dla instytucji kultury Centrum Nauki Kopernik.

Wynagrodzenia w państwowych jednostkach budżetowych. Przeciętne zatrudnienie w części 30 – Oświata i wychowanie w przeliczeniu na pełne etaty w 2024 r. wyniosło 1484 osób i było wyższe w porównaniu do przeciętnego zatrudnienia w 2023 r. o 31 osób. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie wynosiło 11 862,40 zł i było wyższe o 2147,40 zł w porównaniu do 2023 r.

W części 30 – Oświata i wychowanie plan wydatków po zmianach w zakresie dotacji podmiotowych został określony w kwocie 30 303 tys. zł. Wykonanie wyniosło natomiast 23 475 tys. zł. Dotacje podmiotowe przyznano Instytutowi Rozwoju Języka Polskiego im. św. Maksymiliana Marii Kolbego oraz instytucji kultury Centrum Nauki Kopernik.

W części 30 – Oświata i wychowanie plan wydatków po zmianach w zakresie dotacji celowych został określony w kwocie 421 242 tys. zł, wykonanie wyniosło natomiast 378 490 tys. zł. Dotacje celowe przeznaczono m.in. na realizację programów rządowych oraz programów i przedsięwzięć ministra edukacji: „Za życiem”, „Podróże z klasą”, „Edukacja na rzecz budowania społeczeństwa obywatelskiego”, „Kto ty jesteś? – Polak mały”, doposażenie szkół w środki higieny menstruacyjnej, wsparcie uczniów polskiego pochodzenia z Białorusi przybywających do szkół ponadpodstawowych w Polsce, wsparcie edukacji matematycznej z użyciem narzędzia sztucznej inteligencji zeszyt.online.

Ponadto środki zaplanowane na dotacje celowe zostały przeznaczone na realizację inwestycji w oświacie – wsparcie trwających inwestycji realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego prowadzące jednostki systemu oświaty oraz inwestycje w oświacie. Dotacje celowe przyznano również Instytutowi Rozwoju Języka Polskiego im. św. Maksymiliana Marii Kolbego oraz na organizację i przeprowadzenie olimpiad, konkursów i turniejów, sfinansowanie kosztów obsługi programu Erasmus+.

W ustawie budżetowej na rok 2024 wydatki budżetu środków europejskich zostały zaplanowane w części 30 – Oświata i wychowanie w wysokości 128 570 tys. zł. Plan wydatków po zmianach, uwzględniając zwiększenie z rezerw celowych, wyniósł 132 002 tys. zł i zrealizowany został w kwocie 82 141 tys. zł, to jest w 62%. Powyższe środki zostały przeznaczone na realizację projektów w ramach Funduszy Europejskich dla Rozwoju Społecznego na lata 2021–2027. Niepełne wykonanie planu wydatków wynikało m.in. z oszczędności powstałych w wyniku końcowego rozliczenia projektów konkursowych, w tym środków zwróconych przez beneficjentów na zakończenie realizacji projektów, niewyłonienia beneficjentów w konkursach na realizację projektów i przesunięcia terminów realizacji niektórych projektów. Dziękuję.

Jeżeli chodzi o Instytut Rozwoju Języka Polskiego im. św. Maksymiliana Marii Kolbego, to ja bardzo poproszę panią dyrektorkę Urszulę Starakiewicz-Krawczyk o przedstawienie.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Tylko przypominam, że my mamy wszystkie liczby, tak że prosiłabym o wnioski i konkluzje. My wiemy, ile i na co zostało wydatkowane.

Dyrektor Instytutu Rozwoju Języka Polskiego im. św. Maksymiliana Marii Kolbego dr Urszula Starakiewicz-Krawczyk:

Szanowna Komisjo, Instytut Rozwoju Języka Polskiego im. św. Maksymiliana Marii Kolbego jest państwową osobą prawną i został powołany ustawą z dnia 7 października 2022 r. W 2024 r. instytut otrzymał dotację z budżetu państwa w części 30 – Oświata i wychowanie w łącznej wysokości 92 400 tys. zł, z czego 17 925 tys. stanowiła dotacja podmiotowa, a 74 475 tys. zł stanowiła dotacja celowa.

Koszty instytutu zostały zrealizowane w wysokości 82 625 tys. zł, co stanowi 89% planu po zmianach, w tym, co warto zauważyć, koszty realizacji zadań i tutaj wykorzystania dotacji celowej wyniosło 71 284 tys. zł, czyli 96% dotacji.

Działalność instytutu obejmowała następujące zadania: wsparcie dla szkół polonijnych i polskich za granicą oraz oświatowych organizacji parasolowych i nauczycieli, wsparcie dla dzieci i młodzieży polonijnej i polskiej za granicą, wsparcie działań promujących język i kulturę polską na świecie.

W ramach powyższych zadań zrealizowano konkursy i nabory, w tym m.in. konkursy dotyczące wsparcia dla szkół polonijnych, konkursy dotyczące wypoczynku letniego, promujące język polski i kulturę polską za granicą. W ramach środków otrzymanych w formie dotacji celowej instytut zrealizował 460 umów dotacyjnych o wsparcie, które przełożyło się na wsparcie 733 szkół, 19 organizacji parasolowych. Ponad 7000, a raczej precyzyjnie 7680 uczestników wzięło udział w dofinansowanym wypoczynku z językiem polskim, rozdano 4437 bonów edukacyjnych różnego rodzaju, wsparto 233 inicjatywy kulturalne. Zrealizowano także Akademię Młodych Liderów i Ambasadorów Polonijnych, ten projekt jest realizowany także w tym roku, projekt „Śpiewająca Polonia” oraz polonijne debaty młodych – tutaj takie dwie imprezy, jedna w Londynie i jedna w Nowym Jorku.

Po raz pierwszy też, co warto zauważyć, przyznano stypendia Instytutu Rozwoju Języka Polskiego, a takie stypendia otrzymały 103 osoby. Dziękuję bardzo.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Dziękuję. I jeszcze została część budżetowa 83.

Podsekretarz stanu w MEN Izabela Ziętka:

Tak. W ustawie budżetowej na rok 2024 w ramach rezerwy celowej poz. 29 „Sfinansowanie skutków podwyższenia wynagrodzeń nauczycieli zatrudnionych w szkołach i placówkach oświatowych, prowadzonych przez organy administracji rządowej oraz wynagrodzeń egzaminatorów biorących udział w przeprowadzeniu egzaminów zewnętrznych” zaplanowano wydatki w wysokości 495 838 tys. zł, które zrealizowano w kwocie 451 994 tys. zł, to jest 91% planów. Środki zostały przeznaczone na sfinansowanie skutków podwyższenia od dnia 1 stycznia 2024 r. wynagrodzeń nauczycieli zatrudnionych w szkołach i placówkach prowadzonych przez organy administracji rządowej, ministra właściwego do spraw kultury i dziedzictwa narodowego, ministra sprawiedliwości, ministra rolnictwa i rozwoju wsi, ministra klimatu i środowiska, ministra właściwego do spraw żeglugi śródlądowej, ministra właściwego do spraw gospodarki morskiej, ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, ale także wydatków okręgowych komisji egzaminacyjnych przeznaczonych na wynagrodzenia egzaminatorów biorących udział w przeprowadzeniu poszczególnych typów egzaminów w ramach systemu egzaminów zewnętrznych w związku ze wzrostem wynagrodzeń nauczycieli od 1 stycznia 2024 r. Dziękuję.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Dziękuję.

Bardzo proszę o zabranie głosu pana dyrektora Sławomira Żyłę, Najwyższa Izba Kontroli.

P.o. dyrektor departamentu NIK Sławomir Żyła:

Szanowna pani przewodnicząca, szanowni państwo, Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie budżetu państwa w 2024 r. w części 30 – Oświata i wychowanie. Dochody podobnie jak w części 28 nie były poddane szczegółowej kontroli. Natomiast w wyniku kontroli 39,1% wydatków, to jest 392 752 100 zł, z budżetu państwa stwierdzono, że zostały one poniesione z zachowaniem zasad gospodarowania środkami publicznymi określonymi w przepisach o finansach publicznych. Nie stwierdzono niecelowego i niegospodarnego wydatkowania środków publicznych.

Najwyższa Izba Kontroli opiniuje pozytywnie sporządzone przez kontrolowaną jednostkę sprawozdania budżetowe i w zakresie operacji finansowych. Sprawozdania łączne zostały sporządzone na podstawie sprawozdań jednostkowych terminowo i prawidłowo pod względem rachunkowym. Kwoty wykazane w sprawozdaniach jednostkowych jednostek podległych przez dysponenta głównego były zgodne z danymi wynikającymi z ewidencji księgowej. W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości nie formułowano wniosków pokontrolnych.

Natomiast jeśli chodzi o część budżetową 83 – Rezerwa celowa poz. 29, to kwota rezerwy celowej objęta badaniem w toku kontroli budżetowej wyniosła 34 492 400 zł i nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie wykorzystania środków rezerwy. Dziękuję bardzo.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Dziękuję panu dyrektorowi.

Teraz poproszę panią poseł Kingę Gajewską o przedstawienie koreferatu i wniosków do opinii Komisji.

Posel Kinga Gajewska (KO):

Szanowna pani przewodnicząca, Wysoka Komisjo, zaczynając od części 30, finansowanie było zgodne z obowiązującymi przepisami prawa. Jeśli chodzi o te zadania, które obejmowała, o których powiedziała pani minister w pierwszej części, to realizacja dochodów budżetowych przebiegała znacznie powyżej prognozowanej kwoty, ale sprawozdanie z wykonania dochodów części 30 właśnie w 2024 r. nie budzi zastrzeżeń. Też usłyszeliśmy przed chwilą o wnioskach Najwyższej Izby Kontroli, która też stwierdza, że wykonanie budżetu państwa w części 30 ocenia pozytywnie. Tak że również rekomenduję Komisji, aby pozytywnie ocenić część 30.

Jeśli chodzi o pozycję 29, to również należy ocenić pozytywnie. Są to oczywiste wydatki związane z podwyżką dla nauczycieli – sfinansowanie skutków podwyższenia wynagrodzeń dla nauczycieli zatrudnionych w szkołach, placówkach oświatowych prowadzonych przez organy administracji rządowej oraz egzaminów.

I trzecia część, czyli Instytut Rozwoju Języka Polskiego. Należy zwrócić uwagę na to, że pewne koszty funkcjonowania zostały zrealizowane na poziomie 63% planu po zmianach. Jeśli chodzi o wynagrodzenia osobowe, różnego rodzaju wyjazdy, to udało się zmniejszyć te kwoty, więc również należy to pochwalić. Również pewnego rodzaju oszczędności, jeśli chodzi o samo funkcjonowanie budynku, oszczędności w zużyciu energii elektrycznej.

Szkoda, że nie ma naszych kolegów z Prawa i Sprawiedliwości – proszę państwa, da się zaoszczędzić, więc również, jak mówię po raz trzeci, należy to pochwalić i również tę część dotyczącą realizacji budżetu należy ocenić pozytywnie. Dziękuję.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Dziękuję pani poseł. Dopowiadając do tego referatu, chcę przypomnieć, że Instytut Rozwoju Języka Polskiego to jedna z tych instytucji, która została utworzona i od początku miała o wiele, wiele lepszy budżet niż wszystkie inne instytucje oświatowe. I nie chodzi tutaj o równanie w dół – chodzi o to, żeby zracjonalizować i nie wydawać pieniędzy na to, co nie przynosi efektów edukacyjnych, a tylko jest miejscem pracy dla nominatów partyjnych, czy było miejscem pracy dla nominatów partyjnych, bo nie wiem, nie dopytałam, jak w tej chwili to wygląda.

Pani poseł jeszcze chciała coś dopowiedzieć?

Posel Kinga Gajewska (KO):

Tak, w zakresie tej tego ostatniego punktu przy okazji, że jestem koreferentką. Chcielibyśmy państwa serdecznie zaprosić na posiedzenie podkomisji stałej do spraw kształcenia Polaków mieszkających za granicą, która się odbędzie jutro w porannych godzinach. O godzinie 9 będziemy dyskutowali na temat programów edukacyjnych realizowanych dla młodzieży polonijnej podczas przerwy wakacyjnej 2025. Tutaj pani dyrektor mówiła o tym, że instytut ma bardzo szerokie możliwości, propozycje dla tych organizacji polonijnych, warto się zapoznać. Zapraszamy.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Chodzi o to, żeby oszczędności nie dotyczyły tych sfer działania instytutu, które są bezpośrednio skierowane do dzieci i uczniów, bo na tym nam bardzo zależy i chcemy, żeby te instytucje działały na rzecz dzieci, a nie na rzecz polityki.

Dobrze, czyli mamy wniosek o pozytywne zaopiniowanie wszystkich omawianych części. Czy jest w takim razie sprzeciw wobec przyjęcia tego wniosku? Nie widzę. Stwierdzam, że Komisja przyjęła wniosek.

Pozostała nam ostatnia czynność – wybór posła referenta dla Komisji Finansów Publicznych. Bardzo proszę.

Posel Elżbieta Gapińska (KO):

Ja bym chciała zgłosić panią poseł przewodniczącą Krystynę Szumilas.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Dziękuję bardzo za tę rekomendację. Czy jest sprzeciw Komisji wobec tego wniosku? Nie widzę. Stwierdzam, że Komisja przyjęła wniosek.

Bardzo państwu dziękuję za dzisiejsze posiedzenie. Porządek dzienny posiedzenia został wyczerpany, zamykam posiedzenie Komisji.